

1. radna grupa: **METODE STVARANJA KRŠĆANSKE ZAJEDNICE**

S obzirom na naslov »Metode stvaranja zajednice« moglo se očekivati da će radna grupa razraditi metode koje bi se mogle jednostavno početi izvršavati. No rad grupe mogao se zadržati tek na samom polazištu izgrađivanja zajednice, na onim više strukturnim elementima što se moraju uočiti prije svakog dušobrižnikova nastojanja u smjeru izgrađivanja zajednice.

Radna grupa se složila u slijedećem:

1. Nastojala je odrediti sam pojam kršćanske zajednice:

a) to je zajednica vjere u Krista uskrsloga,

b) pripadnost njoj očituje se najeminentnije u liturgijskom skupu, tj. u slavljenju Euharistije, iz koje se rađa međusobna ljubav, i ostalih znakova vjere (sakramenata), liturgijskog okupljanja,

d) sudjeluje u Kristovu poslanju naviještanja radosne vijesti spasenja svima ljudima riječju i djelom, prvenstveno na teritoriju gdje je razasuta kao sol.

2. U sadašnjoj konkretnosti naše Crkve zajednica se u stanovitoj mjeri ostvaruje i očituje na razini župe, što se osobito vidi na selu, ali i na drugim mjestima liturgijskog okupljanja, što osobito dolazi do izražaja u gradovima.

3. Dosadašnju pravnu strukturu župe treba ovako premisliti:

a) dati legalnost i zajednicama na drugoj razini, ali tako da ne vodi k raslojavanju župne zajednice,

b) omogućiti i poticati kako bi se dosadašnje župe supstrukturirale u manje liturgijske skupove sa svojim predsjedateljima, koji ne moraju uvijek biti prezbiteri ako se ne radi o slavljenju Euharistije.

4. U sadašnjoj situaciji naših župa treba računati na činjenicu da su to više sociološko-nacionalne-mjesne zajednice nego zajednice vjere; u obnoviteljskom nastojanju treba prihvatiti one načine koji pogoduju buđenju i okupljanju u vjeri.

5. U svim obnoviteljskim nastojanjima (liturgijskim, karitativnim itd.) treba ići za tim da zajednica izrasta kao subjekt (nosilac prava i dužnosti). To znači: a) da suodlučuje u pitanju svoga života i organiziranja, b) da može imati svoju vlastitu fizionomiju, tj. različenost s obzirom na druge zajednice, čuvajući jedinstvo vjere i univerzalnost zajedništva.

6. Izgradnja zajednice ima svoj početak i hrani se Riječju i Euharistijom, pa se zato mora liturgijskom skupu omogućiti stvaran dijalog, te se u tom smislu mora oblikovati služba riječi, napose propovijedanje kao i bratski razgovori u stilu starokršćanske agape.

7. Već postoje neka iskustva župnih vijeća: ubuduće treba sve više nastojati da ona budu stvaran izraz samosvojnosti zajednice, pa neka po mogućnosti participiraju na moći odlučivanja.

8. Uznastojati da što prije zajednica može imati udjela u izboru svoga prezbitera i ostalih službenika. Metoda udjela zajednice može biti putem natječaja, o kojem odlučuje župno vijeće (i eventualno drugi susjedni prezbiteri) u zajednici s biskupom, odnosno kojom drugom demokratskom metodom.

9. a) Zajednica u svome rastu ima i materijalnih obveza, prema sebi, prema drugim zajednicama, i prema široj svojoj zajednici.

b) Obveze materijalne naravi prema svome prezbiteru i drugim službenicima zajednica mora izvršavati u okvirima njihovih normalnih životnih potreba i svojih mogućnosti. Ova je obveza stvarna i mora se ostvarivati na doličan način kako je to uobičajeno uopće u društvu. U specifičnim slučajevima, kada neka zajednica ne bi mogla nositi tu obavezu, trebat će, uz solidarnost drugih zajednica, priskočiti u pomoć biskup.

10. Svjesna se zajednica prema potrebama svoje djelatnosti mora brinuti za dovoljan broj specijaliziranih službenika (katehista, administratora, vođa pjevanja itd.), za njihovo stručno usavršavanje kao i za njihovo uzdržavanje.

11. Prezbyter i drugi službenici imaju obveza prema zajednici da bi mogla ispravno funkcionirati: moraju biti stručno spremni i savjesno zauzeti za život i rast zajednice, što će pokazati angažiranošću i nesebičnom prisutnošću u njoj.

Zajednica se neće moći stvarati niti živjeti ako se i prezbiteri i biskupi stvarno ne zauzmu za svoju vlastitu preformaciju. Tome mogu dobro poslužiti radni sastanci svećenika i ostalih službenika zajednice. Kao i poraditi na osnivanju prezbiterskih tribina.

12. Radi bolje i obuhvatnije svećeničke službe, prilagođene potrebama našega vremena, koje traži podjelu i specijalizaciju rada, a u duhu II vat. sabora, koji preporuča veću međusobnu pastoralnu, duhovnu, materijalnu i osobnu pomoć prezbitera u zajedništvu života, rada i ljubavi, predlažemo ekipni rad, gdje je to potrebno i moguće. Time bi se možda mogao riješiti dosadašnji odnos župnik—kapelan i ostali odnosi. Ostvarenje tog ekipnog rada iziskuje istraživanje i tehniku raspodjele službi tako da se ne naruši jedinstvo zajednice i poštivanje međuljudskih odnosa samih članova ekipe. Molimo da biskupi ozbiljne pokušaje takvog pastoralnog rada prime i podrže sa simpatijom.

13. Kao što u metodi stvaranja kršćanske zajednice nužno ulazi narod i prezbyter, svjesni smo da nužno ulaze i redovnici-svećenici koji pastoralno rade i žive u jednoj biskupiji.

2. radna grupa: **KOLEGIJALITET SVEĆENIKA**

Tekst rezolucije »Kolegijalitet svećenika« jest tekst radne grupe. Rezolucija nije stoga dokumenat studijske i znanstvene naravi, nego želi u prvom redu pružiti *radno polazište* za daljnje teološko-pastoralno razmišljanje i produbljanje.

I. Teološki uvidi

1. U ideji kolegijaliteta sadržana je vrednota koju čitava zajednica Crkve, u određenom smislu, živi na svim svojim razinama. Kolegijalitet ima svoj temelj, s jedne strane, u komunitarnoj naravi Crkve, a s druge, on je po Kristovoj volji u funkciji evangelizacije i spasavanja svijeta. Zato je kolegijalitet dinamična veličina koja omogućava da Crkva kao otajstveno Kristovo tijelo, složno, suradnički, suodgovorno nastavlja Kristovo djelo među ljudima.

2. Premda je pojam kolegijaliteta sadržan već u samoj biti Crkve, zasluga je II vatikanskog sabora da je od njega učinio snažnu eklezijsku vrednotu. Sabor je istaknuo kolegijalitet kad je raspravljao o funkciji biskupskoga kolegija u odnosu prema primatu. Iako Sabor nije detaljno razradio sve implikacije sadržaja kolegijaliteta, ipak je ukazao smjer u kojemu se danas mogu tražiti daljnje analogne primjene toga fundamentalnog principa Crkve. Sabor se u osvjetljavanju principa kolegijaliteta nadahnua Objavom i izvornom predajom prve Crkve, ali je bio izazvan i »znakovima vremena«, kao što su: demokratizacija, socijalizacija, udruživanje ljudi i sl.

3. Kad je riječ o prezbiterima, one se ne mogu pravo shvatiti bez relacije »kolegijaliteta«. Prezbiteri su naime povezani s biskupom i međusobno ne samo na temelju sakramenata kršćanske inicijacije, nego navlastito na osnovi ministerijalnoga svećeništva, u koje ih uvodi sakrament reda. Svojim svećeničkim služenjem, prezbiteri na čelu s biskupom sudjeluju na jedan specifičan način u zajedničkom poslanju Crkve. U izvršavanju tog poslanja, koje je Krist povjerio apostolskom zboru, prezbiteri su biskupu nužni pomoćnici, suradnici i braća, bez kojih Crkva koju predvodi biskup ne može ispuniti svoje misije. Radi toga oni zajedno sačinjavaju jedinstven prezbiterij. U njemu prezbiteri žive i ostvaruju svoje služenje Božjem narodu »kolegijalno«, a to znači u duhu međusobnog povjerenja, poštovanja, sloge, suradnje, solidarnosti, svjedočenja Evanđelja i ljubavi, te dosljedno tome po načelu supsidijariteta uz odgovarajuću suodgovornost i suodlučivanje.

II. Praktični izvodi

U vezi s gornjim, konstatira se:

A. Da je tema »kolegijalitet« svećenika veoma složena, teološki još nerazrađena i nedorečena, ali u kontekstu suvremenih kretanja postaje sve aktualnija. Zato bi pitanje »kolegijaliteta« trebalo temeljito studijski obraditi, posebno još što se tiče suradnje redovničkog i biskupijskog klera i redovničke egzempcije. U tu svrhu »kolegijalitet« predlaže za predmet jednom od narednih teološko-pastoralnih tečajeva za svećenike.

B. Unatoč nedovoljnoj teološkoj razrađenosti teme »kolegijaliteta«, neki se njegovi elementi mogu ipak dosta jasno uvidjeti:

1. Temelj »kolegijaliteta« svećenika jest sakrament reda. Zato, svi oni koji su prezbiteri — bilo dijecezanski svećenici ili redovnici — spadaju punopravno u jedinstveni prezbiterij Crkve.

2. Formacija budućih svećenika mora gajiti svijest i duh »kolegijaliteta«.

3. U izvršavanju zajedničke misije mjesne Crkve (biskupije) sudjeluju svi prezbiteri na čelu sa svojim biskupom »kolegijalno«: u zajedničkom dogovaranju, planiranju, uvidu u zbivanja i kretanja, izučavanju problematike, što sve pretpostavlja i iziskuje temeljito studiranje pastoralnih prilika.

4. Čitavoj toj složenoj stvarnosti treba naći odgovarajuće instrumente, na primjer: radne timove, specijalizirana tijela (stručnjake), a na određeno vrijeme (npr. jedan ili dva puta godišnje), gdje je moguće, plenarna zasjedanja svećenika biskupije.

5. U tom djelovanju osobito mjesto pripada prezbiterijalnom vijeću, koje će, izabrano od samih svećenika, biti garancija reprezentativnosti prezbiterija mjesne Crkve te odražavati sakramentalnu povezanost, suradnju i suodgovornost svećenika sa svojim biskupom. Poglavitna uloga prezbiterijalnog vijeća jest da odražava stvarno stanje u Crkvi, da ukazuje na probleme, potiče traženje prikladnih rješenja, sudjeluje u donošenju važnijih odluka, kao što su: planiranje i organiziranje zajedničkog pastoralnog rada, gradnja i obnavljanje vjerskih objekata, raspodjela službi kao i pravedna razdioba ekonomskih dobara.

6. Smatramo da je zahtjev vremena da i »kolegijalitet« svećenika dođe do izražaja u biranju biskupa mjesne Crkve, kao što je to bila praksa u prvoj Crkvi; u tom slučaju — istakli su redovnici — lakše bi se odrekli svoje egzempcije.

7. »Kolegijalitet« svećenika »bitno uključuje i posebnu solidarnu brigu za subraću u prezbiteriju, ne isključujući ni onih koji su stjecanjem životnih okolnosti prestali vršiti svećeničku službu.

8. Potrebno je da se pojedini prezbiteriji povezuju na planu krajeva u kojima djeluju kao i na nacionalnom planu, bez prejudiciranja biskupske vlasti. Poželjno bi bilo da to povezivanje dovede do stvaranja međubiskupijskih prezbiterijalnih tijela. Tako bi, na primjer, svećenici Crkve među Hrvatima mogli imati svoje Prezbiterijalno vijeće na nacionalnom planu. To bi, vjerujemo, doprinijelo kako njihovoj svećeničkoj solidarnosti tako i razvijanju življe kršćanske svijesti i duhovnom okupljanju hrvatskog naroda. A moglo bi pomoći i ravnomjernijoj raspodjeli pastoralnih snaga.

9. Prezbiteri Crkve među Hrvatima morali bi — zajedno sa zastupnicima prezbiterija drugih naroda u SFRJ — imati svoje predstavnike pri Biskupskoj konferenciji.

10. Opća je želja da na ovogodišnjoj Sinodi u Rimu svećenike naše zemlje zastupaju predstavnici koje će oni sami izabrati.

3. radna grupa: **TIPOVI SVEĆENIKOVA SLUŽENJA ZA DANAŠNJE VRIJEME**

1. Temeljno poslanje Crkve jest naviještati Radosnu vijest i spasenje, što ga je Krist jednom zauvijek izveo, ostvarivati u svim vremenima i u svim krajevima svijeta. To poslanje izvršuje sav Božji narod, koji je »izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod

određen za Božju svojinu da razglasi slavna djela onoga koji nas poziva iz tame u svoje divno svjetlo» (1 Pt 2,2). Međutim, Crkva se u svijetu aktualizira okupljanjem zajednice onih koji vjeruju u Isusa Krista i koji svojim svjedočenjem izvršuju to bitno poslanje Crkve. Danas se zajednica redovito okuplja pod vodstvom prezbitera, koji na poseban način ministerijalnim svećeništvom ima udjela u Kristovu svećeništvu, te saziva, okuplja i predvodi zborovanje vjernika u liturgijskim činima, naročito na euharistijskom slavlju, a živeći u svijetu, povezan sa zajednicom vjernika, daje svjedočanstvo Radosne vijesti.

2. Povijesnim razvitkom došlo je do toga da su prezbiteri preuzeli mnoge službe koje nisu specifično prezbiterijske. Tako je crkvena zajednica klerikalizirana (poistovjećivanje Crkve s klerom), a laici su izgubili svijest o općem svećeništvu i o svome apostolskom poslanju koje mu po krstu pripada.

Treba stoga posebno naglasiti da mnoge službe koje danas redovito vrše prezbiteri (kao što je služba teologa, katehete, crkvenog administratora, crkvenog pravника itd.) valja strogo lučiti od specifično prezbiterijske službe. Dosljedno tome, takve se službe prema mjesnim prilikama i mogućnostima mogu na korist zajednice povjeravati i drugim njezinim članovima.

3. Iz svega toga proizlazi da suvremene prilike traže diferencijaciju sadašnje prezbiterijske službe i uvođenje specijaliziranih službi koje će biti međusobno koordinirane. Pripominjemo da organizatori pastorala na nekom području (tip velikih župa) ne moraju nužno biti prezbiteri, već mogu biti sposobni i za to specijalizirani muškarci ili žene. Time ćemo postići da se, uz dosadašnji klasični tip svećenika-župnika, predstojnika jedne institucije, razviju i drugi specijalizirani tipovi vršenja svećeničke službe koji će odgovarati današnjim vremenima. Uz to, klasičan tip svećenika-župnika postaje sve manje uspješan u novonastalim društvenim prilikama, koje zahtijevaju specijalizaciju i stručnost, a dosljedno tome ne oduševljavaju mlade ljude, što se naročito osjeća u pomanjkanju svećeničkih zvanja.

4. U svijetu kao i kod nas imamo različitih tipova zajednica: od seoske župe patrijarhalnog načina života, koja sve više i više nestaje, preko manjih župa, koje uslijed migracije i turizma mijenjaju svoja tradicionalna obilježja, pa do velikih gradskih župa i malih zajednica koje nastaju u urbaniziranim sredinama. Tipove svećenikova služenja za današnje vrijeme treba tražiti u skladu s potrebama tih različitih mjesnih zajednica, jer je prezbiter u službi zajednice. Tip sadašnjeg svećenika-župnika više odgovara ruralnoj sredini, a neadekvatan je suvremenim oblicima urbaniziranog i pluralističkog društva. Nove zajednice traže specijalizirane službe (kateheta, teolog, administrator itd.) koje mogu obavljati i laici, a od prezbitera se poglavito traži da bude animator tih zajednica.

Stoga smatramo da treba, radi poslanja Crkve u ovom svijetu, tražiti tipove svećenikova služenja koji će odgovarati različitim vrstama zajednica koje već postoje ili se stvaraju. Ne možemo unaprijed iscrpno iznijeti »tipologiju« prezbitera, već je u prvom redu potrebno slijediti tokove stvarnoga života, uočavati »znakove vremena« i biti otvoren potrebama različitih zajednica. Ovdje iznosimo samo neke

»tipove« prezbitera koji bi već sada, a naročito — koliko možemo predvidjeti — u budućnosti mogli odgovarati zadaćama Crkve u našem narodu, posebno u urbaniziranoj sredini.

a) *Prezbiter* koji uz svoju specifičnu prezbitersku službu obavlja i druge službe kao što su katehizacija, pastoral obitelji, administracija i slično. Takav tip prezbitera prikladan je za mnoge naše sadašnje seoske župne zajednice, a ne vidimo ni po čemu da će u skoroj budućnosti takav prezbiter postati suvišnim.

— Ipak bi i u takvim zajednicama trebalo promicati specijalizirane službe među laicima (katehizacija, pastoral obitelji, bolesnih, ekonomsko vođenje, gradnja i slično) što se, uostalom, već uvodi namještanjem redovnica-katehistkinja, a što će još više biti omogućeno kad budemo imali specijaliziranih laika za teološko-pastoralna pitanja.

— U nekim krajevima bit će shodno uvođenje spontanog ekipnog rada, tako da se ti prezbiteri povezuju i jedni drugima pomažu vršeći svaki od njih određenu specijaliziranu funkciju za više zajednica (npr. katehizaciju određenog uzrasta, pripravu na vjenčanje i sl.).

b) *Razni suvremeni oblici prezbitera:*

(1) Prezbiter koji ima i neko drugo građansko zanimanje

— Takav tip prezbitera naročito je prikladan za veće gradove i uopće za urbanizirane sredine. On je zahtjev pluralističkog i urbaniziranog društva u kojem postoje različite skupine ljudi koje nastaju prema različitim afinitetima te traže svoje posebne animatore sa specifičnim likom (zajednice mladih, zajednice studenata, radnika, obitelji i sl.).

— Uz sadašnji tip prezbitera-župnika u velikim gradskim župama potrebni su i prezbiteri koji bi dio svoga vremena stavili u službu zajednice te tvorili prezbiterij jednog područja (velike župe). Takvi prezbiteri uz svoje građansko zanimanje bili bi i predstojnici određenih zajednica te u njima izvršavali bitno prezbiterske službe kao i neke druge specijalizirane službe. Tako bismo dobili različite tipove prezbitera: radnik-prezbiter, liječnik-prezbiter, profesor-prezbiter, inženjer-prezbiter, teolog-prezbiter itd.

— I u nekim seoskim župama prezbiteri zaposleni u građanskim službama mogli bi obavljati svoju prezbitersku službu u povjerenim im zajednicama, ili bi mogli svoje sposobnosti i specijalizaciju iskoristiti radeći u drugim zajednicama ili crkvenim ustanovama.

(2) Prezbiter misionarskog tipa

U svakoj dijecezi ili na većem području potrebni su prezbiteri koji bi bili na raspolaganju za izvršavanje specijaliziranih prezbiterskih službi misionarskog značaja kao i za vođenje dijaloga s drugim kršćanskim zajednicama, s nekršćanima i s onima koji ne vjeruju. Takvim prezbiterima potrebno je osigurati primjerenu slobodu djelovanja.

(3) Prema smjernicama Drugog vatikanskog sabora *redovnike-prezbitere* treba uključiti u jedinstven apostolat prezbiterija mjesne Crkve.

(4) Kao što danas postoji obveza da se prezbiter odrekne svoje prezbiterske službe u zajednici kad je već star, analogno bi trebalo dopustiti da se i sam prezbiter odrekne izvršavanja svoje prezbiterske službe ili da to zajednica zatraži kad postoje za to opravdani razlozi.

(5) Cijeneći karizmu celibata radi kraljevstva nebeskog i poštujući sadašnju praksu Zapadne Crkve, u onim mjesnim zajednicama gdje postoji potreba može se dopustiti, u savezu sa sveopćom Crkvom, ređenje za prezbitere onih oženjenih ljudi koji su svoju vjeru i ljubav životom zasvjedočili. Tip oženjenog prezbitera ne bi se smio zajednici nametnuti, već bi takav prezbiter mogao biti predstojnik zajednice koja ga prihvata.

5. Svećenike koji su radi ženidbe napustili prezbiterijalnu službu treba prihvatiti s kršćanskom ljubavlju i, ukoliko su u crkvenoj zajednici uredili svoj status, uključiti ih prema mjesnim prilikama u život kršćanske zajednice ako daju svjedočanstvo kršćanskog života.

6. Različiti tipovi prezbitera traže provođenje kolegijaliteta i različite oblike formacije. Smatra se da ta formacija može biti klasična, s time da se već za teološkog studija provodi specijalizacija, no potrebno je pristupiti i novom tipu formacije stažiranjem u Božjem narodu te u prezbiterijsku službu pripustiti zrele i prokušane ljude koji su svjedočanstvom života i zalaganjem u zajednici dali dokaz svoje vjere. Takvi bi se, prema potrebama zajednice, trebali eventualno doškolorovati.

7. Da bi obnova svećeničkog lika bila uspješna i raznovrsnost svećenikova služenja prihvatljiva, trebalo bi prije svega odgajati zajednice vjernika u istinskom evanđeoskom poimanju prezbiterijske službe, a posebno u odgovornosti za evangelizaciju koja je poslanje cijele crkvene zajednice.

8. Smatramo da današnje vrijeme svojim razvojem daje potvrdu duhu Evanđelja o međuljudskim odnosima u kojima oni koji zapovijedaju treba da budu služitelji svoje braće. Iz toga slijedi da treba u prezbiterijskoj službi neprestano naglašavati značaj služenja, a ne vlasti, prema onoj Kristovoj: »Jer Sin Čovječji nije došao da mu služe, nego da on služi (Mk 10, 45) te da svi međusobni odnosi u kršćanskoj zajednici uistinu budu bratski.

4. radna grupa: **EKONOMSKA PITANJA SVEĆENIKOVE SLUŽBE**

U radu grupe sudjelovalo je tridesetak sudionika. Došli smo do slijedećih spoznaja:

I. Društveni položaj svećenika

1) U suvremenom tehniziranom društvu specijaliziranih funkcija svećenstvo kao stalež našlo se na rubu društvenih tokova. Tako se bitno izmijenio status svećenika, koji je u ruralno-feudalnom društvu imao središnji položaj i nekako prožimao sve društvene funkcije. Ostajanje pri starim načinima rješavanja svećenikovih društveno-ekonomskih pitanja, koji su vrijedili nekada, stavlja svećenika danas u veoma nesiguran položaj, što se vidljivo odražuje i u opadanju broja svećeničkih zvanja, a ujedno se ti načini pokazuju sve manje uspješnima. Društveno-ekonomska nesigurnost svećenikova položaja odražuje se također u neefikasnosti njegova djelovanja. S druge strane mnogovrsne zadaće

crkvene mjesne zajednice kroz povijest nagomilale su se u jednom čovjeku (svećeniku), koji kao da ne treba suradnje drugih članova Božjeg naroda, što samo povećava njegovu izdvojenost iz društva, a ujedno otežava izvršavanje njegove prezbiterijalne uloge.

2) Mnogi problemi društveno-ekonomske naravi svećenikova života tijesno su povezani s naslijeđenim i dosta opterećenim oblicima odnosa: svećenik—biskup, svećenik—zajednica.

Kao prvi korak u rješavanju tih složenih pitanja slobodni smo predložiti sljedeće:

a) Jasno bi trebalo definirati ulogu prezbiterijalnih vijeća. Ona trebaju biti *demokratski* izabrana. Biskup se mora s njima posavjetovati u svim važnijim personalno-ekonomskim i pastoralnim pitanjima biskupije. Premda su to savjetodavna tijela, biskup ih treba ozbiljno uzimati u obzir. U slučaju da donosi odluku koja je u suprotnosti s mišljenjem većine članova prezbiterijalnog vijeća, mora je javno i valjano obrazložiti.

b) Poraditi da zajednice kojima svećenici predsjedaju postupno preuzmu određene funkcije, za koje bi zajednica vjere normalno trebala pronaći sposobne i spremne ljude unutar sebe. Na taj će se način lakše stvoriti kvalitetna župna vijeća, koja će promicati život kršćanskih zajednica.

c) Trebalo bi olakšati prelaženje dijecezanskoga klera iz biskupije u biskupiju i odgovornije angažiranje redovničkog klera u pastvi, pod istim uvjetima i okolnostima kako djeluje dijecezanski kler, pa i onda kada se radi o popunjenju zapuštenijih i ekonomski slabijih župa. Prezbiterij je jedan (usp. CD 34).

II. Ekonomski položaj svećenika

Rubni položaj današnjeg svećenika naročito dolazi do izražaja u pitanjima ekonomske naravi. Njegovo je uzdržavanje gotovo uvijek prepušteno slučajnosti. Konstatiramo da u biskupijama postoji golema razlika između bogatih i siromašnih svećenika i župa te da ima svećenika koji ne mogu živjeti život dostojan čovjeka. U Crkvi se, na žalost, premalo čini da se riješe ta pitanja. A nesumnjivo je da je otežan svaki oblik evangelizacije ako se među svećenicima ne ostvari temeljna socijalna pravda.

Da bismo izašli iz takvog stanja, predlažemo:

a) Gdje postoji nadarbinski sistem konačno ga treba napustiti. Postojeću nadarbinsku imovinu župe treba otuđivati ili svesti na minimum.

b) Stvaranje jedinstvene centralne biskupijske blagajne iz koje bi se financirale centralne ustanove, uzdržavao kler, pomagali siromasi, organizirali pastoralni pothvati i gradili objekti.

c) Svi svećenici trebaju biti zdravstveno i mirovinski osigurani. Dok se to pitanje uspješnije ne riješi, a radi veće ekonomske efikasnosti, poželjno bi bilo da se postojeći biskupijski fondovi osiguranja ujedine na nacionalnom ili barem metropolitanskom planu.

d) U pravilnicima osiguranja trebalo bi predvidjeti pravedniju naknadu za one svećenike koji iz bilo kojeg razloga napuštaju svećeničku službu.

e) Ekonomsko-društvenim problemima svećenika kao i potrebama manjih župa moglo bi se već sada doskočiti stvaranjem pastoralnih ekipnih centara.

f) Trajnije rješenje treba očekivati od prezbiterijalnih vijeća biskupija, koja će formirati komisiju za ekonomska pitanja; ona će upravljati svim financijsko-ekonomskim dobrima u biskupiji.

g) Treba nastojati uvesti neodređeni i slobodni obiteljski doprinos vjernika.

h) Bilo bi potrebno da se prihodi i rashodi rješavaju putem budžeta. Budžet bi moralo sastavljati ekonomsko vijeće i podnositi ga na odobrenje prezbiterijalnom vijeću za slijedeću budžetsku godinu. U raspodjeli budžetskih sredstava treba se obazirati u prvom redu na potrebe evangelizacije.

5. radna grupa: **PROBLEMI U VEZI S DUŠOBRIZNIŠTVOM ISELJENIKA**

Znak je vremena da se dosadašnja stabilna ljudska, pa tako i vjerska zajednica, sve više nezaustavljivo pretvara u mobilnu: unutar zemlje i preko njezinih granica. Taj proces proživljava danas osobito naš hrvatski narod. Dok s jedne strane odlaženje iz sela u grad donosi mnogostruke probleme, dotle masovno odlaženje u inozemstvo postaje egzistencijalnim pitanjem nacije, a dosljedno tome i Crkve u hrvatskom narodu. Oko 2 milijuna Hrvata nalazi se izvan domovine, što predstavlja jednu trećinu nacije. Iako se najnoviji exodus odvija pod vidom privrednog zaposlenja u inozemstvu, ipak nosi u sebi opasnost trajnijeg ili stalnog ostajanja u inozemstvu.

Djelovanje hrvatskog katoličkog svećenika u domovini i izvan nje mora voditi računa o pojavi raslojavanja tradicionalne kršćanske zajednice. Na to ga potiču religiozni, rodoljubni, socijalni i kulturni motivi. Ozbiljnost stanja traži neodgodivo zalaganje cijele Crkve u Hrvatskoj. Do sada uloženi naponi ni izdaleka nisu dovoljni. Činjenica da među 600.000 hrvatskih katolika u Zapadnoj Evropi i Australiji djeluje svega 66 hrvatskih svećenika, pokazuje izrazito nedovoljnu brigu Crkve u domovini za svoje vlastite vjernike u tuđini. Najodgovorniji i najkompetentniji nosioci te brige jesu hrvatski biskupi i redovnički poglavari. Time se ne umanjuje suodgovornost hrvatskog svećenstva i Božjega naroda.

U vezi s gore iznesenim svećenici iz domovine i inozemstva okupljeni na Teološko-pastoralnom tjednu 1971. u Zagrebu predlažu slijedeće:

1. Pozivaju se braća svećenici da preko biskupijskih svećeničkih vijeća i osobno utječu kod biskupa i redovničkih poglavara na prestrukturiranje dosadašnjih pastoralnih oblika (spajanje malih župa, razmjestaj svećenstva i sl.) kako bi veći broj svećenika mogao poći u inozemnu pastvu.

2. Treba poduzeti potrebne mjere da u našoj inozemnoj pastvi svoje mjesto nađu i hrvatski svećenici-studenti kao i ostali naši svećenici koji tamo borave.

3. Preporuča se da svećenici iz domovine podržavaju veze sa svojim župljanima u inozemstvu i da ih povremeno posjećuju, ali u dogovoru s hrvatskim misionarom.

4. Budući da će pojava migracije biti oznaka naše Crkve i u budućnosti, treba poduprijeti nastojanja oko sistematskog spremanja bogoslova i sjemeništara za inozemnu pastvu.

5. Od oko 500 hrvatskih redovnica u zapadnoevropskim zemljama, trebalo bi ih veći broj nego dosada uključiti u pastoralni rad s mnogobrojnim hrvatskim ženama i djevojkama.

6. Treba proširivati mrežu laičkih suradnika (socijalnih radnika, pomoćnica apostolata i sl.), jer je njihov rad od neprocjenjive koristi.

7. Molimo oce biskupe i redovničke poglavare da češće posjećuju naše iseljenike, i to ne samo one u Evropi nego i u prekomorskim zemljama.

8. Svećenici u domovini i misionari u inozemstvu neka nastoje djelovati na naše ljude da misle na povratak u domovinu i da ne odlaze u prekomorske zemlje.

9. Da bi svojim biskupima i redovničkim poglavarima olakšali konkretnu brigu za našu inozemnu pastvu, neka se braća svećenici — koji osjete poziv za takav apostolat — sami stave na raspolaganje svojim poglavarima.

10. Naše konkretne prilike i upute Sv. Stolice zahtijevaju ozbiljniji studijski pristup problematici iseljavanja. Stoga molimo sve ordinarijate da kao prvi korak u tom nastojanju osnuju dijecezanska vijeća za iseljenike.

11. Hrvatski dušobrižnici u Evropi zapažaju da narodi i Crkva u zemljama u kojima djeluju premalo poznaju narod i Crkvu u Hrvatskoj. Zato smatraju potrebnim da organizatori Teološko-pastoralnog tjedna ubuduće pozivaju promatrače i suradnike iz tih zemalja.

6. radna grupa: **JAVNO MNIJENJE U DUŠOBRIŽNIŠTVU I APOSTOLATU**

Radna grupa — polazeći od svijesti da Crkva ima javni karakter i da na njezinu bit spada da ona bude zadatak svijetu, da bude objekt zanimanja i znatiželje, pa i diskusije svijetu — konstatira da je problem javnoga mnijenja u Crkvi izvanredno značajan čimbenik njezina života i djelovanja, njezina poslanja. Kako je javno mnijenje vrlo složen fenomen, koji grupa nije uspjela domisliti u svim njegovim dimenzijama, to se ograničujemo na ove konstatacije:

1. Javno je mnijenje rezultanta u javnosti iznesenih sudova u skupnim interesima zajednice, rezultanta koja nadilazi puki zbroj svjesnih i nesvjesnih stanovišta i reakcija članova te zajednice.

2. Taj fenomen nije još u dovoljnoj mjeri postao dio svijesti i nastojanja ove Crkve. Zato želimo ponovno istaknuti svu aktualnost točke 5 i 6 rezolucije o religioznom tisku prošlogodišnjeg Tjedna, gdje je istaknuta potreba što provjerenijih informacija, »bez zatajivanja i apri-

ornih ograda, kako bi se stvorilo zrelo javno mnijenje u Crkvi i oko nje, pospješila zrelost Božjega naroda na svim njegovim razinama kao i odgovornost sviju pred Bogom i braćom u vjeri. Napose bi donošenju presudnih odluka morala prethoditi svestrana informacija najšire javnosti, kako bi odluke bile što utemeljenije i provedivije.

U tome je smjeru konstatirano da je nužna također savjesna i odgovorna kritika u Crkvi, imajući u vidu pri tom analogne procese u ostaloj publicistici u našem specifičnom društvu. Dakako, uvijek treba izbjegavati nezdravu polemiku.

U slučajevima kada i provjerena informacija ili tretman osjetljivih problema ponegdje urodi zabunom, ne može kao isključivo mjerilo služiti parola: »Ne uznemirivati 'malene'!« Valja misliti i na njihov rast. Tu je po ocjeni većine sudionika od bitne važnosti hrabar i prosvijećen razgovor dušobrižnika s čitateljima.

3. S tim u vezi moramo konstatirati da je u našoj Crkvi tokom protekle godine postignut stanovit napredak: BKJ očitovala je veću otvorenost, u crkvenom visokotiražnom tisku sve se više susreće riječ čitalaca, pred javnošću su otvorenije načete stanovite teme od skupnog crkvenog interesa, upotpunjuje se teološka literatura, iako i nadalje nedostaju zaokružene teološke informacije o Koncilu za šire slojeve.

4. Mislimo da je na ovom području još uvijek najhitniji zadatak sviju stvaranje zreloga javnog mnijenja, gdje pod zrelošću podrazumijevamo: osposobljenost Crkve—zajednice za autoanalizu i suodgovornost njezinih članova s ciljem sve potpunije izgradnje Crkve i sve autentičnijeg njezina služenja u ovome narodu.

5. Svjesni toga da je apostolat na različite načine zadaća svih članova Crkve, a ne tek nekih njezinih službi, npr. svećenstva, smatramo jednim od najhitnijih zadataka da se u javno mnijenje ove Crkve ugradi upravo svijest te apostolske suodgovornosti.

7. radna grupa: **BRIGA ZA CRKVENU UMJETNOST**

1. Predlažemo da jedan od budućih tečajeva bude posvećen temi »Svećenik i kultura«, s osobitim naglaskom na glazbi, likovnoj umjetnosti, filmu i literaturi.

2. Odgoj i naobrazba klera u pogledu crkvene umjetnosti ne zadovoljava potrebe današnjeg vremena. Stoga tražimo da na svim bogoslovskim školama crkvenu umjetnost predaju kvalificirani povjesničari umjetnosti, kojih ima dovoljan broj, a bave se poslovima izvan svoje struke.

3. Da se u svim biskupijama, tamo gdje još ne postoje, osnuju odbori za crkvenu umjetnost (prema točki 44. Uredbe o svetom bogoslužju) i da budu sastavljeni od stručnjaka.

4. Utvrđeno je da odbori za crkvenu umjetnost i tamo gdje postoje ne funkcioniraju, da župnici nemaju gdje dobiti mjerodavan savjet ni za čuvanje umjetnina ni za adaptaciju crkava. Stoga predlažemo da Biskupska konferencija imenuje jednu komisiju sastavljenu od raznorodnih stručnjaka (laika, svećenika, redovnika i redovnica) koja će

izraditi pravilnik o čuvanju umjetnina i načela za adaptaciju crkava i to predložiti pojedinim biskupijama i redovničkim zajednicama da ih prihvate.

5. Svjedoci smo incidenata u vezi s čuvanjem umjetničke baštine koja je u vlasništvu Crkve. Da se to izbjegne, predlažemo da se uspostavi suradnja i češće konzultiranje crkvenih i civilnih tijela koja imaju za zadatak čuvanje umjetničke baštine, konkretno: suradnju biskupijskih odbora i konzervatorskih zavoda.

8. radna grupa: **SUDBINA PROŠLOGODISNJIH REZOLUCIJA**

1. Konstatirali smo da su prošlogodišnje rezolucije izazvale veliko zanimanje kod prisutnog svećenstva, kako u svom nastajanju tako i u izglasavanju.

2. Članovi ove komisije za sudbinu prošlogodišnjih rezolucija nemaju pravi uvid u njihovu realizaciju, jer to nije moguće bez anketiranja i druge dokumentacije, koja se nije mogla provesti. No na temelju raspoloživih iskustava smatraju da su ostale sterilne.

3. Svjesni smo da je obvezatna snaga prošlogodišnjih rezolucija samo direktivna, kako za svećenike tako i za biskupe, no to ne znači da se na njih ne treba obazirati ili da ih bilo biskupi bilo svećenici mogu olako uzeti, jer inače nemaju smisla.

4. Izglasane rezolucije traže daljnji postupak, tj. realizaciju u konkretnim prilikama pojedinih biskupija, dekanata i župa, na čemu bi se trebali angažirati svi biskupski forumi, biskupski, svećenički i vjernički

5. Ako je svećenstvo cijele zemlje na svom studijskom tjednu smatralo da je neki problem zaista gorući problem naše Crkve i našeg vremena, onda je pravo da baš taj problem uđe kao tema godine na naše pastoralne sastanke u biskupijama i dekanatima radi daljnjeg prođublivanja.

6. Pozivamo prisutne da se izjasne o načinu provođenja rezolucija koje asambleja prihvaća kao direktive i osnovu za daljnji rad. Komisija predlaže slijedeće:

a) Da se održe pokrajinski tečajevi na kojima će se aktualizirati i konkretizirati rezolucije na određenom prostoru.

b) U tome bi trebali sudjelovati biskupi, svećenici, redovnici, redovnice i laici.

c) Ta bi se problematika trebala tretirati na tribinama i na ostalim stupnjevima biskupijskih i župnih grupacija.

d) Bilo bi prikladno da se ova problematika tretira i na svećeničkim rekolekcijama.

e) Rezolucije bi trebale imati odjeka u našem pokrajinskom tisku i župnim biltenima.

f) Pastoralni biskupijski centri — koji postoje u svim biskupijama prema traženju Koncila, koji je završio prije 5 godina, a za organiziranje i usklađivanje pastoralne djelatnosti širom biskupije — trebali bi pomoći realizirati izglasane rezolucije. Smatramo da bi bilo prikladno da se i Biskupska konferencija zabavi izglasanim rezolucijama i da se o tome obavijesti na slijedećem svećeničkom tjednu.